



Zienswijze Zero Waste Nederland op het Klimaatplan 2024

Inleiding

[Zero Waste Nederland](#) waardeert de ambities van het Klimaatplan 2024, vooral met betrekking tot de energietransitie, het streven naar verduurzaming van de energie-infrastructuur en koolstofverwijdering. Echter, wij willen benadrukken dat de huidige benadering van het klimaatbeleid onvoldoende aandacht schenkt aan de noodzakelijke grondstoffentransitie en consumptiebepierking. De circulaire economie en de integratie van de hoogste R-ladderstrategieën, zoals afvalpreventie en hergebruik, zijn essentieel om de klimaatdoelen te behalen en zouden veel prominenter opgenomen moeten worden in het plan. Ook de CO₂-uitstoot door consumptie en de afvalfase worden momenteel te weinig aangesproken, terwijl deze een significant effect hebben op CO₂-emissies of equivalenten en daarmee op klimaatverandering.

1. Te weinig aandacht voor de circulaire economie

Het Klimaatplan 2024 richt zich voornamelijk op de energietransitie, maar de transitie naar een circulaire economie, waarin het verminderen van afval en het maximaliseren van hergebruik centraal staan, krijgt onvoldoende aandacht. Dit is een gemiste kans, aangezien de circulaire economie niet alleen kan helpen om grondstoffen te besparen, maar ook de CO₂-uitstoot kan verlagen door het minimaliseren van de productie van nieuwe materialen en het optimaliseren van het gebruik van bestaande hulpbronnen.

Er wordt gesproken over verduurzaming van de industrie, maar de circulaire benadering blijft onderbelicht. Zero Waste Nederland pleit voor een versterking van het beleid rond circulaire economie in het Klimaatplan, inclusief het bevorderen van de hoogste R-ladderstrategieën, zoals afvalpreventie en hergebruik, die direct bijdragen aan de reductie van de vraag naar primaire grondstoffen en de uitstoot van broeikasgassen.

Aanbeveling: Wij verzoeken om meer nadruk te leggen op de circulaire economie, door concrete doelstellingen en maatregelen voor afvalpreventie en hergebruik op te nemen in het plan.

2. De hoogste R-ladderstrategieën: afvalpreventie en hergebruik

Het Klimaatplan besteedt weinig aandacht aan afvalpreventie en hergebruik: stappen hoog op de R-ladder, die essentieel zijn voor het verminderen van de CO₂-uitstoot. Afvalpreventie helpt niet alleen om de hoeveelheid afval te verminderen, maar heeft ook een aanzienlijke positieve impact op de CO₂-uitstoot: vermindering van de productie en het transport van nieuwe producten zorgen voor een flinke CO₂-reductie.

Er wordt verwezen naar circulaire initiatieven, maar veelal wordt de nadruk gelegd op recycling en minder op de preventie van afval. Dit is zorgwekkend, aangezien de meeste klimaatwinst te behalen valt door in de eerste plaats te voorkomen dat producten en materialen überhaupt afval worden. Zero Waste Nederland vraagt dan ook om meer aandacht voor afvalpreventie en hergebruik als kernelementen van de circulaire strategieën.

Aanbeveling: Het Klimaatplan moet sterkere beleidsmaatregelen bevatten voor afvalpreventie en hergebruik, zoals het bevorderen van duurzame productontwikkeling, reparatie en het versterken van de infrastructuur voor hergebruik.

3. Grondstoffentransitie en consumptiebeperking

De transitie naar een circulaire economie gaat hand in hand met het beperken van (overmatige) consumptie van grondstoffen. Het Klimaatplan legt voornamelijk de nadruk op de energietransitie en de verduurzaming van de industrie, maar de vermindering van consumptie van grondstoffen en de impact van consumptie op het milieu en klimaat worden onvoldoende geadresseerd. Deze beperking van de consumptie is cruciaal om de klimaatdoelen te halen, aangezien de overconsumptie van grondstoffen bijdraagt aan de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen. Deze stap is ook cruciaal om überhaupt voldoende grondstoffen beschikbaar te maken voor de energietransitie zelf.

In het Klimaatplan wordt kort het belang van gedragsverandering genoemd, maar er wordt te weinig concreet beleid voorgesteld om duurzame consumptie en het verminderen van de vraag naar nieuwe producten effectief te bevorderen.

Aanbeveling: Zero Waste Nederland roept op om in het Klimaatplan concrete maatregelen op te nemen om consumptie te beperken, bijvoorbeeld door het stimuleren van duurzame productontwikkeling en belastingen op consumptie. (Zie ook 'Er is leven na de groei' van Paul Schenderling.).

4. CO₂-uitstoot in de afvalfase

De CO₂-uitstoot in de afvalfase (zoals verbranding en storten van afval) wordt onvoldoende erkend in het Klimaatplan, terwijl dit een belangrijke bron van emissies is. De uitstoot die vrijkomt bij de verbranding van afval of bij het storten van materialen op stortplaatsen wordt nauwelijks behandeld, terwijl dit bijdraagt aan de opwarming van de aarde. De CO₂-uitstoot (en equivalenten) die vrijkomt bij de verwerking van afval wordt slechts marginaal aangekaart.

Recent onderzoek toont aan dat afval op stortplaatsen voor een hoge uitstoot van onder andere methaan zorgt. Dit is reden te meer om afval als een serieuze route naar verbeteringen van uitstoot te erkennen. Zie onder andere:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2095809924000651>

Aanbeveling: Zero Waste Nederland pleit voor het opnemen van reductie van de CO₂-uitstoot in de afvalfase als volwaardige maatregel in het klimaatbeleid, en voor concrete acties om de uitstoot te beperken, bijvoorbeeld door afvalpreventie, hergebruik en alternatieven voor verbranding en storting te bevorderen.

5. Duurzame gedragsverandering door gedragspsychologen

Een essentieel onderdeel van de transitie naar een duurzamer Nederland is duurzame gedragsverandering bij bedrijven en consumenten. In het Klimaatplan wordt een inzet op gedragsverandering genoemd. Echter wordt nog niet expliciet verwezen naar hoe gedragskennis met behulp van experts wordt ingezet. Gedragsverandering is een wetenschap. Zero Waste Nederland stelt voor om in het Klimaatplan meer in te zetten op gedragspsychologie als instrument voor het beïnvloeden van consumentengedrag. Gedragspsychologen kunnen helpen om duurzame keuzes te stimuleren en mensen te activeren tot concrete actie, door gebruik te maken van wetenschappelijk onderbouwde gedragsinzichten. Het implementeren van gedragskennis kan bijdragen aan het verduurzamen van het dagelijks gedrag van mensen, van consumptie tot afvalbeheer.

Aanbeveling: We adviseren dat het Klimaatplan specifieke maatregelen bevat om gedragsverandering te bevorderen, door het inschakelen van gedragspsychologen en andere experts bij het ontwikkelen van beleidsmaatregelen en campagnes.

6. Inperking van reclames voor overconsumptie

Er moet een sterke focus komen op het reguleren van reclames voor producten die bijdragen aan overconsumptie en milieuschade. Wetenschappers zijn het erover eens dat reclame voor zaken als fast fashion, Black Friday, en vervuilende producten zoals SUV's, vliegvakanties, cruises en vleesconsumptie, aanzienlijk bijdraagt aan de normalisering hiervan, en daarmee aan de overconsumptie van de daarmee samenhangende grondstoffen en CO₂-uitstoot. Het Klimaatplan bevat te weinig maatregelen om deze schadelijke reclamepraktijken te beperken, terwijl ze een directe invloed hebben op het gedrag van consumenten en daarmee op de CO₂-uitstoot.

Aanbeveling: Zero Waste Nederland pleit voor een sterke regulering van reclame voor (over)consumptie, vooral voor producten die grote impact hebben op het milieu en het klimaat.

7. Versterking van campagnes voor circulaire economie en consumptievermindering

Hoewel de campagne "Iedereen doet wat" een goede start is, is deze vooral gericht op de energietransitie. Zero Waste Nederland vindt het van groot belang dat er blijvende aandacht wordt besteed aan consumptievermindering, circulaire economie en afvalvermindering. Deze thema's moeten even belangrijk worden gecommuniceerd als de energiegerelateerde maatregelen, zodat burgers zich ook bewust worden van hun rol in de bredere circulaire transitie.

Aanbeveling: Wij stellen voor om de overheidscampagnes te versterken en te verbreden, met blijvende aandacht voor afvalvermindering en circulaire economie naast de energietransitie.

8. Overheidsingrijpen en prikkels

Sterk overheidsingrijpen is noodzakelijk om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Zero Waste Nederland is van mening dat het niet voldoende is om het aan de markt of welwillende burgers over te laten. Er moeten duidelijke prikkels en maatregelen worden genomen, zoals een afschaffing van de btw op reparaties, een landelijk verbod op reclaimedrukwerk door de brievenbus, een verbod op wegwerpplastics op evenementen en een verbod op toegevoegde plastics zoals in sigarettenpeuken. Dit zijn enkele voorbeelden van noodzakelijke stappen om de circulaire economie op gang te brengen en de afvalstromen drastisch te verminderen.

Aanbeveling: Zero Waste Nederland pleit voor strengere prikkels en overheidsmaatregelen (inclusief verboden) en voor belastingvoordelen voor circulaire initiatieven, zoals reparaties en hergebruik.

9. Subsidie besparing op plastics

Er is te weinig oog voor de rol die fossiele subsidies spelen in de productie van plastic en andere schadelijke materialen. Jaarlijks ontvangt de fossiele industrie in Nederland zo'n 14 miljard euro aan subsidies in de vorm van belastingvrijstelling voor de productie van virgin olieproducten (waaronder grotendeels wegwerpplastics). Dit draagt bij aan het in stand houden van deze op aardolie gebaseerde industrie, en lage kosten van nieuw plastic, wat bijdraagt aan overconsumptie, milieuvervuiling en de verslechtering van ons klimaat. Ook verstoort dit aanzienlijk de markt van plastic recycalaat, waar de plastic recycling industrie toch al zeer onder druk staat.

Zero Waste Nederland roept op tot een herziening van het beleid rondom fossiele subsidies. Wij pleiten voor het afschaffen van deze subsidies en het herbestemmen van deze middelen naar duurzame alternatieven. Door fossiele subsidies te verminderen, kunnen we de productie van plastic en andere schadelijke materialen ontmoedigen, terwijl we tegelijkertijd de transitie naar een circulaire economie en duurzamere productiemethoden versnellen. Bovendien zou het beëindigen van fossiele subsidies bijdragen aan het verminderen van CO₂-uitstoot en plasticvervuiling.

Aanbeveling: Zero Waste Nederland verzoekt om in het Klimaatplan 2024 concrete maatregelen op te nemen voor het afschaffen van fossiele subsidies op plastics, met als doel de productie van plastic en andere schadelijke materialen te verminderen. In plaats daarvan zou de overheid deze middelen moeten inzetten voor de bevordering van circulaire economie, duurzame productontwikkeling en het versnellen van de transitie naar herbruikbare materialen.

Conclusie en aanbevelingen

Zero Waste Nederland stelt de volgende aanbevelingen voor het Klimaatplan 2024:

1. **Meer nadruk op circulaire economie** en de hoogste R-ladderstrategieën (afvalpreventie, hergebruik) voor CO₂-reductie.

2. **Stimuleren van duurzame productontwikkeling en consumptiebepierking** door belastingmaatregelen en andere beleidsinstrumenten.
3. **Integratie van de CO₂-uitstoot door consumptie en de afvalfase** in het klimaatbeleid.
4. **Versterken van de beleidsfocus op hergebruik en afvalpreventie** als essentiële strategieën om de grondstoffentranstie te versnellen.
5. **Duurzame gedragsverandering** bevorderen door het inschakelen van gedragspsychologen en wetenschappelijke kennis.
6. **Regulering van reclame** voor overconsumptie van schadelijke producten, zoals fast fashion en producten gemaakt van fossiele grondstoffen.
7. **Blijvende aandacht voor consumptievermindering en circulaire economie** in overheids campagnes.
8. **Sterk overheidsingrijpen** door middel van prikkels en verboden om de circulaire economie te ondersteunen en te versnellen.
9. **Subsidie besparing op plastics**. Hiermee kan tot wel 14 miljard bespaard worden, en herbestemd worden om de circulaire economie een flinke impuls te geven.

Het is essentieel dat Nederland niet alleen de energietranstie versnelt, maar ook de grondstoffentranstie en consumptiebepierking om de klimaatdoelen effectief te behalen. Zero Waste Nederland is bereid samen te werken om deze transtie te versnellen en een duurzamer Nederland te creëren.

[Zerowastenederland.nl](https://www.zerowastenederland.nl)